

חצי שבט המנשה

הקדמה
בני מכיר
בנות צלפחד
בקשת בני יוסף
סיפורו הטראגי של מנהיג
התשובה
סיפורו הטראגי של שבט
הקרע
הזעם
מנהיגות חדשה
הקריאה: אחדות!

הקדמה

מלחמתו הראשונה של עם ישראל על שטחי היאחזות והתנחלות טריטוריאליים הונהגה דווקא בידיו של משה איש האלוקים כנגד אדירי הארץ סיחון ועוג. לראשונה התאחד אז עם ישראל על מנת לכבוש את ארצו להוריש ממנה גויים גדולים ועצומים אך בתוך תוככי המולת קרב זו, באמצעה של תכונת המלחמה ושאונה קמים בני מנשה והולכים לעסוק בכיבושי עצמם וכך מופיע בתורה¹:

וילכו בני מכיר בן מנשה גלעדה וילכדוה ויורש את האמורי אשר בה. ויתן משה את הגלעד למכיר בן מנשה וישב בה. ויאיר בן מנשה הלך וילכוד את חוותיהם ויקרא אתהם חוות יאיר². ונובח הלך וילכוד את קנת ואת בנותיה ויקרא לה נובח בשמו.

פרשה עלומה זו העוסקת בהתנחלותם וכיבושיהם של בני חצי שבט המנשה מעבר לירדן³ מעלה תמיהות רבות:

1. במדבר ל"ב, ל"ט-מ"ב.
2. תחושת בדלנות זו מועצמת בקריאת שמות הערים הכבושות אשר נקראות על שם הכובש אותן - היחיד, האינדיבידואל, הפרט.
3. יש לציין כי המופיע בספר במדבר אודות כיבושי היחיד של בני מכיר, יאיר ונובח, סותר את הכתוב בדברים ג' שם מופיעה המלחמה על הבשן כמלחמת כלל ישראל. ובעוד שאצלנו היוזמה באה מכיוונם של בני חצי שבט המנשה בדברים היוזמה היא של עוג: "ונפן ונעל דרך הבשן ויצא עוג מלך הבשן לקראתנו הוא וכל עמו למלחמה אדריעי... ויתן ה' אלוקינו בידנו גם את עוג מלך הבשן וכל עמו... ונלכוד את כל עירי". אולי ניתן לתרץ שבדברים יצא עוג לקראתם למלחמה והיכו את צבאו על פני השדה אולם בתוך ערי המבצר נותרו אנשי מלחמה לרוב ואותם ירשו

- א. מהיכן הופיע פתאום אותו חצי שבט מנשה?
 ב. מדוע התפלג מכלל השבט?
 ג. מדוע לא הצטרפו לבקשתם של בני גד ובני ראובן?
 ד. מפני מה לא קצף עליהם משה על בחירתם להישאר מעבר לירדן?
 ה. מדוע אין משה מציב בפניהם את התנאי שהוצב בפני שבט גד ושבט ראובן?⁴
 אך מעל לתמיהות אלו מרחפת לה השאלה למה החליטו בני חצי השבט להישאר בעבר הירדן ולא לחצות את הירדן עם שאר עם ישראל אל הארץ המובטחת?

בני מכיר

תחילה עלינו לברר מי הם בני חצי השבט:
 בתורה מופיע כי בני חצי שבט המנשה הינם צאצאיו של מכיר בן מנשה⁵. "ויילכו בני מכיר בני מנשה גלעדה וילכדוה". אותו מכיר מוזכר בסיומו של ספר בראשית בסוף חייו של יוסף⁶:

וירא יוסף לאפרים בני שילשים, גם בני מכיר בן מנשה יולדו על ברכי יוסף.

מעבר לשימוש הנדיר בביטוי "יולדו על ברכי יוסף" עצם ניסוח זה קשה וטעון בירור, מדוע משנה הכתוב בין הולדת בני אפרים להולדת בני מנשה ומדוע מופיעה המילה "גם" המראה על משניות בניו של מנשה?

בנות צלפחד

פרק י"ז ביהושע מגולל את סיפור התנחלותם של שבט מנשה בגבולות הארץ שנפלה לפניהם לנחלה. בינות לערים ולמגרשים שוכנים להם שני סיפורים אודות תלונותיהם של בני השבט על גורל הנחלה. בראשונה טענתן של חמש בנות צלפחד לפני יהושע והנשיאים⁷:

ולצלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה לא היו לא בנים כי אם בנות... ותקרבה לפני אלעזר הכהן ולפני יהושע בן נון ולפני הנשיאים לאמר ה' ציוה את משה לתת לנו נחלה בתוך אחינו, ויתן להם אל פי ה' נחלה בתוך אחי אביהן. ויפלו חבלי מנשה

והכניעו יאיר ונובח ועל זה מוסב הפסוק שם - "ונלכוד את כל עריו בעת ההיא... ששים עיר... כל אלה ערים בצורות חומה גבוהה דלתיים ובריח..."

4. משה איננו מתנה עם בני חצי שבט המנשה כאשר התנה עם בני ראובן וגד "אם יעברו... אתכם... כל חלוצ למלחמה... ונתתם להם. ואם לא יעברו... ונאחזו בתוכם".

5. במדבר ל"ב, ל"ט.

6. בראשית ג, כ"ג.

7. יהושע י"ז, ג'-ו'.

עשרה לבד מארץ הגלעד והבשן⁸ אשר מעבר לירדן. כי בנות מנשה נחלו נחלה בתוך בניו, וארץ הגלעד היתה לבני מנשה הנותרים.

פניה זו מופיעה לפני כן בתורה⁹:

ותקרבנה בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה למשפחות מנשה בן יוסף ואלה שמות בנותיו מחלה נעה וחגלה מלכה ותרצה. ותעמודנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאים וכל העדה פתח אוהל מועד לאמר. אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על ה' בעדת קורח כי בחטאו מת ובנים לא היו לו למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו כי אין לו בן תנה לנו אחוזה בתוך אחי אבינו. ויקרב משה את משפטן לפני ה'. ויאמר ה' אל משה כן בנות צלפחד דוברות נתון תתן להן אחוזת נחלה בתוך אחי אביהם והעברת את נחלת אביהן להן.

טענתן הפרטית של בנות צלפחד אודות נחלת אביהן זוכה כאן להתייחסות החורגת מכל פרופורציה - הן ניגשות לפני משה ולפני אלעזר, לפני הנשיאים ולפני כל העדה! בעבורם מתייחד הדיבור עם משה, ואפילו הקב"ה מסכים על ידן "כן בנות צלפחד דוברות".

לאחר מכן מקבלות הן חלק נרחב מחבלי הארץ, למרות קשרם הרחוק למנשה¹⁰ - בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה.

מה פשר החשיבות הרבה לה הן זוכות?

בקשת בני יוסף

הסיפור השני הוא תלונתם של בני יוסף אודות גודל נחלתם ודרישתם להגדלת תחום אחיזתם, בקשה שנדחית על ידי יהושע לאחר וויכוח מסורבל ובלתי ברור¹¹:

וידברו בני יוסף את יהושע לאמר מדוע נתת לי נחלה גורל אחד ושבט אחד ואני עם רב עד אשר כה בירכני ה', ויאמר אליהם יהושע עם רב אתה עלה לך היערה ובראת לך שם בארץ הפריזי והרפאים כי אף לך הר אפרים. ויאמרו בני יוסף לא ימצא לנו ההר ורכב ברזל בכל הכנעני היושב בארץ-העמק לאשר בבית שאן ובנותיה ולאשר בעמק יזרעאל. ויאמר יהושע אל בית יוסף לאפרים ולמנשה לאמר עם רב אתה וכח גדול לך לא יהיה לך גורל אחד. כי הר יהיה לך כי יער הוא ובראתו והיה לך תוצאותיו כי תוריש את הכנעני כי רכב ברזל לו כי חזק הוא.

8. נראה לי לפרש כי על פי פשט הכתובים הגלעד נכבש על ידי בני מכיר בעוד שאת אדמות הבשן כבשו יאיר ונובח. וכך מובא בדברים ג': "יאיר בן מנשה לקח את כל חבל הארגוב עד גבול הגשורי והמעכתי, ויקרא אותם על שמו את הבשן חוות יאיר עד היום הזה... ולמכיר נתתי את הגלעד". ועוד יש לעיין בממל"א ד', י"ג ובדה"א ב', כ"א-כ"ג.

9. במדבר כ"ז, א-ז'.
10. על אף היותן צאצאות ישירות של מנשה - קשרן אל מנשה רחוק, דור חמישי למנשה. ניתן להניח כי באותה עת היו עשירות אנשים ואולי אף מאות אשר נקשרו למנשה בקשר זה. ואף אם נאמר שמכא אביהם באו, עדיין ניותר עם כמות גדולה של אנשים - שווי זכויות בירושת הארץ. ועיין ובדה"א ז'.

11. יהושע י"ז, י"ד-ח.

בעיית החלישות הצבאית ומצוקת המקום מתערבבות כאן לבליל בלתי ברור של טענות ומתוכם עולה התנגדותו הנחרצת של יהושע.
מה עומד מאחורי התנגדות נחרצת זו לבקשת בני יוסף?

סיפורו הטראגי של מנהיג

ספר שופטים פורס בפנינו את סיפורו הטראגי של יפתח, את מסכת חייו רווית הסבל והייסורים של המנהיג הגדול של בני חצי שבט המנשה¹²:

ויפתח הגלעדי היה גיבור חיל והוא בן אשה זונה וילד גלעד את יפתח. ותלד אשת גלעד לו בנים ויגדלו בני האישה ויגרשו את יפתח ויאמרו לו לא תנחל בבית אבינו כי בן אשה אחרת אתה. ויברח יפתח מפני אחיו וישב בארץ טוב ויתלקטו אל יפתח אנשים ריקים ויצאו עמו.

בפנינו נחשפים חייו רצופי התלאה של בן הפילגשים שאנוס לעקור מביתו ולברוח מפני אחיו המתנכרים לו, ונאלץ לנדוד בארץ נוכריה.

התשובה

המפתח להבנת בעיות אלו חבוי בשבר פסוק בדברי הימים הטומן בחובו את צרתו של חצי שבט המנשה¹³:

בני מנשה אשר ילדה¹⁴, פילגשו הארמיה ילדה את מכיר אבי גלעד¹⁵.

סיפורו הטראגי של שבט

מסתבר כי סיפורו הטראגי של יפתח איננו סיפורו הפרטי בלבד של המנהיג למוד הצער אלא של כל שבטו - שבט 'גלעד'.

12. שופטים י"א, א'-ד'.

13. דה"א ז', י"ד.

14. באשר למה שכבר הערנו קודם בדבר הביטוי הנדיר שנאמר במכיר "גם בני מכיר בן מנשה יולדו על ברכי יוסף" צירוף זה מופיע רק עוד פעם אחת בתנ"ך בבראשית ל', ג' בדברי רחל ליעקב: "ותאמר הנה אמתי בלהה בא אליה ותלד על ברכי ואבנה גם אנוכי ממנה" גם פה מופיע הביטוי "ללדת על ברכי" וגם פה הוא מופיע במשמעות של לידת בן לפילגש או לאמה.

15. פסוק זה שופך אור חדש על אחת מן הפרשיות הסתומות בספר בראשית - ברכת יעקב לבני יוסף. ושם מוזכר - "וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים והוא הצעיר ואת שמאלו על ראש מנשה שיכל את ידיו". מדוע החליט יעקב להקדים את ברכת אפרים על ברכת מנשה ולשית עליו יד ימינו? מפסוק זה ניתן להסביר שמפני שלקח מנשה פילגש ארמיה במצרים הקפיד עליו יעקב ומנשה נדחה מפני אפרים חרף היותו הבכור. אף משמעות השם מנשה כפי שמופיעה בספר בראשית "כי נשני אלוקים את כל עמלי ואת כל בית אבי" יכולה ללמד במעט על מהותו של מנשה - השכחה והניתוק.

לא לחינם איוו להם בני מכיר נחלה נפרדת! בני פילגשים היו, נספחים, למודי חרפה ובוז, שבעי לעג וכלימות.

כל שרצו היה להינתק, לא להיאחז עם אחיהם בני הגבירות שאף הם לא רצו בהם. בשל ייחוסם נדחקו רגליהם של בני מכיר אל עבר הירדן, אל ארץ הספר הנידחת, הרחוקה מבינתם, כמו יפתח שברח לו בדד אל ארץ טוב מפני אחיו¹⁶, מפני בני ישראל.

הקרה

נתק זה בין בני שבט 'גלעד' לבני יוסף¹⁷ ולשאר עם ישראל שב ומופיע פעמים רבות בתנ"ך¹⁸:

ויחר אף ה' בישראל וימכרם ביד פלישתים וביד בני עמון וירעצו וירוצצו את בני ישראל בשנה ההיא שמונה עשרה שנה את כל בני ישראל אשר בעבר הירדן בארץ האמורי אשר בגלעד. ויעברו בני עמון להילחם גם ביהודה ובבנימין ובבית אפרים ותצר מאוד לישראל, ויזעקו בני ישראל אל ה' לאמר חטאנו לך כי עזבנו את אלוקינו ונעבוד את הבעלים.

שמונה עשרה שנה מיצרים בני עמון ופלישתים ליושבי הגלעד, ואיש אינו נוקף אצבע ואיש לא בא לעזרתם ואיש אינו מתפלל עליהם. וכל זאת אף לאחר הפצרותיהם של בני הגלעד¹⁹. רק משבאים בני עמון אל תוך הארץ - "ותצר מאוד לישראל, ויזעקו בני ישראל אל ה'²⁰".

הזעם

מאוחר יותר מוזכר דבר הטבח המזעזע של בני הגלעד בבני אפרים, דמם של אפרתים שנשפך כמים ביד אחיהם²¹:

ויצעק איש אפרים²² ויעבור צפונה, ויאמרו ליפתח מדוע עברת להילחם בבני עמון ולנו לא קראת ביתך נשורף עליך באש. ויאמר יפתח אליהם איש ריב הייתי אני ועמי

16. וכמו שיפתח בשל ריחוקו משאר אחיו ומבית אביו נופל מדרגתו הרוחנית - "ויתלקטו אליו אנשים ריקים" כך גם בני חצי שבט המנשה. כך מופיע בדה"א ה', כ"ג-כ"ה: "ובני חצי שבט מנשה ישבו בארץ מבשן ועד בעל חרמון... וימעלו באלוקי אבותיהם ויזנו אחרי אלוהי עמי הארץ אשר השמיד אלוקים מפניהם".

וכן מובא גם במסכת מכות ט' ע"א: "אמר אביו בגלעד שכחי רוצחים דכתיב 'גלעד קרית פועלי און עקובה מדם', מאי עקובה מדם? שהיו עוקבים להרוג נפשות".

17. דמותו של אליהו התשבי מתושבי הגלעד שקם כנגד אחאב בן עמרי מיוסף מרחפת לה ברקע אך אנו לא נעסוק בה. וראה בראשית רבה פרשה ע"א ט'.

18. שופטים י', ז'-י'.

19. כפי שמופיע בהמשך בדבריו של יפתח - "ואזעק אתכם ולא הושעתם אותי מידם".

20. נראה לומר שבעטייה של חוסר ערבות זו ומחמת התעלמותם של בני ישראל מצרתם של בני הגלעד מואס הקב"ה בתפילתם ולא נענה לה, כפי שדרכו בכך לאורך תקופת השופטים: בכל תקופת השופטים מוצאים אנו שבעת חזרתם של בני ישראל אל ה' בתפילה ותחנונים שועה אלוקים לתפילתם. לעומת כאן - "ותקצר נפשו בעמל ישראל".

21. שופטים י"ב, א'-ו'.

ובני עמון מאוד ואזעק אתכם ולא הושעתם אותי מידם. ואראה כי אינך מושיע ואשימה נפשי בכפי ואעברה אל בני עמון ויתנם ה' בידי ולמה עליתם אלי היום הזה להילחם בי. ויקבוץ יפתח את כל אנשי גלעד וילחם את אפרים ויכו אנשי גלעד את אפרים כי אמרו פליטי אפרים אתם גלעד בתוך אפרים בתוך מנשה. וילכו גלעד את מעברות הירדן לאפרים והיה כי יאמרו פליטי אפרים אעבורה ויאמרו לו אנשי גלעד האפרתי אתה ויאמר לא. ויאמרו לו אמר נא שיבולת²³ ויאמר סיבולת ולא יכון לדבר כן ויאחזו אותו וישחטוהו אל מעברות הירדן ויפול בעת ההיא מאפרים ארבעים ושנים אלף.

כמה זעם ותסכול, שנאה וניכור מפעפעים ועולים בקרב עקוב מדם זה. כפי שראינו הריחוק והמשטמה באו גם מכיוונם של אנשי הגלעד לאחר שנדחו על יד אחיהם.

דוגמאות נוספות לאותו הנתק נוכל למצוא במקומות שונים:

דבורה בשירתה מציינת את השבטים שנמנעו מלבוא לעזרת אחיהם, עליהם נמנה גלעד²⁴:
גלעד בעבר הירדן שכך²⁵.

במעשה פילגש בגבעה מחליטים כל ישראל להתאסף ולעלות למלחמה. מקומה של עיר אחת נפקד - יבש גלעד.

פעם נוספת עומדים אנשי יבש גלעד בעין הסערה, בתקופת שמואל²⁶:

ויעל נחש העמוני ויחן על יביש גלעד ויאמרו כל אנשי גלעד אל נחש כרת לנו ברית ונעבדך. ויאמר אליהם נחש העמוני בזאת אכרות לכם בנקור לכם כל עין ימין ושמתיה חרפה על כל ישראל. ויאמרו אליו זקני יביש הרף לנו שבעה ימים ונשלחה מלאכים בכל גבול ישראל ואם אין מושיע אותנו ויצאנו אלך.

22. עיון מדוקדק בסיפור המעשה יכול ללמדנו יותר על גודל השבר בשבט מנשה ובעם ישראל, וכן על גודל הניכור אותו חשו בני הגלעד.

ראשית מהשוואה לסיפורו של גדעון שאף הוא נתקל במעשה דומה כפי שמופיע בשופטים ח', א'-ג'. גם כנגד גדעון מתרעמים אנשי אפרים אך שם זוכים הם מצידו ליחס מפויס, לעומת היחס הנועם אותו מקבלים מיפתח, דבר שמבליט את ההבדלים בין גדעון הדר בעפרה עם חציו השני של המנשה, לבין יפתח המתגורר בגלעד ומלא תחושות זעם ותיסכול. כל זאת על אף שגדעון אף הוא נמצא בתחתית ההיררכיה המנשית - "ואלפי הדל במנשה". שנית, מדבריהם של הנוגעים בסיפור עצמם - לדוגמה הניסוח החרף של יפתח "איש ריב הייתי אני ועמי ובני עמון". בני הגלעד מכונים בני יפתח - "עמי". מילה המבטאת יותר מכל את תחושת הבידוד והפירוד משאר העם. וכן "ויכו אנשי גלעד את אפרים כי אמרו פליטי אפרים אתם גלעד בתוך אפרים בתוך מנשה" כאן במפורש ניתן לראות שבני הגלעד התייחסו לעצמם כשבט נפרד שנקרא בניהם - "גלעד".

23. מעניין להסתכל במשמעותו של מבחן זה שערכו בני הגלעד לאפרתים הנמלטים: מעבר לפשט הכתובים בו משמעות המילה שיבולת - שיבולת הנהר ובשל כך נבחרה דווקא מילה זו מעניין להתבונן במילה זו גם במובנה השני שיבולת של תבואה, המופיעה כמוטיב חוזר בחייו של יוסף - החל מחלומו אודות האלומים ועד חלום פרעה בדבר שבע השיבולים, ולהתבונן כיצד שיבולת זו מסמלת את הקרע בבית יוסף. גם הסבל מוזכר בד בבד עם דמותו של יוסף: "עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים... הסירותי מסבל שכמו" וכן "ויפקד אותו על כל סבל בית יוסף".

24. שופטים ה', ז"ד.

25. על אף שמעיון בשירת דבורה נוצרת סתירה כיוון שבאותה שירה ממש משבחת דבורה את אותם אנשים שזה עתה דיברה בגנותם באמרה - "מני מכיר ירדו מחוקקים" ועוד, נשתדל להשיב על קושיא זו בסוף דברנו.

26. שמואל א' י"א, א'.

יאוּשֶׁם המוחלט של תושבי העיר, וכניעתם המהירה, בקשתם המוזרה ויותר מכך הסכמתו המפתיעה של נחש העמוני מלמדת על בטחונו כי איש לא יבוא לתשועת אנשי גלעד, בטחון שנבע ככל הנראה מהבנת פני החברה הישראלית דאז.²⁷

כעת מתחוור לנו כי תושבי הגלעד בני חצי שבט המנשה היוו חטיבה צבאית ומדינית נפרדת בעלת קשרים רופפים אל שאר ישראל, תהליך שהחל כבר בימיו של משה בכיבושי היחיד של יאיר ושל נובח.

מנהיגות חדשה

למרות סכסוך אחים נורא זה נשמעו גם קולות אחרים, קולות שהתנגדו בתוקף לפירוד ולאיבה, אנשים שקמו ונלחמו את מלחמתה של האחדות. בהגיע שמועת המצור על יביש גלעד מחליט שאול לשים קץ לפירוד:²⁸

ותצלח רוח אלוקים על שאול כשמעו את הדברים האלה ויחר אפו מאוד. ויקח צמד בקר וינתחהו וישלח בכל גבול ישראל ביד המלאכים לאמר אשר איננו יוצא אחר שאול ואחר שמואל כה יעשה לבקרו. ויפול פחד ה' על העם ויצאו כאיש אחד. ויפקדם בבזק ויהיו בני ישראל שלוש מאות אלף ואיש יהודה שלושים אלף. ויאמרו למלאכים הבאים כה תאמרון לאיש יביש גלעד מחר תהיה לכם תשועה כחום השמש ויבואו המלאכים ויגידו לאנשי יביש וישמחו.

זהו עניינה של המלכות: להנהיג להוביל ולאחד.

זהו תפקידו של שאול כמלך הראשון לאחר תקופת השופטים והפירוד השבטי שבא בעקבותיה, המלכות באה להפוך את עם ישראל לחטיבה אחת.²⁹

ונראה כי לא לחינם בחר התנ"ך להציב סיפור זה בראשית ממלכת שאול וממלכת ישראל בכלל בתור מבחן מנהיגות המבטא את תכליתה ויעודה של המלכות.

27. וכך נראה לפרש גם את דברי נחש "ושמתיה חרפה לכל ישראל" - חרפתו של עם מפורד המזניח את תושבי הספר של ארצו, ואינו נכון להגן עליהם.

28. שמ"א י"א, ו' ט'.

29. כך ניתן להסביר את דברי הגמרא בסנהדרין כ' ע"א: "תניא רבי יוסי אומר שלש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ: להעמיד להם מלך, ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה". ניתן להגיד שהקשר בין שלוש המצוות האלה היא במטרתם - לאחד את כל העם ולהפכו לחטיבה אחת. המלך - שמאחד את כל ישראל מבחינה מדינית, בית המקדש שמאחד את העם מבחינה רוחנית, והכרתת זרע עמלק על מנת להגדיל את שם ה' בעולם - שמציבה יעד משותף לכל העם, ובכולם לא נצטוו אלא בארץ המאחדת את עם ישראל והופכת לגוי אחד בארץ. האחדות היא גם עניינו של שבט בנימין שממנו בא שאול. בחלקו של בנימין נבנה בית המקדש המאחד את כל ישראל, ובגויה ירושלים, עיר שעושה את כל ישראל חברים. לכן היה על שאול להילחם בעמלק סמל הפירוד - "ויזנב בך כל הנחשלים אחריו" ומשכשל בדבר עמלק הודח מתפקידו.

ניתן אף להסביר בכך את סיבת עונשו החמור של דוד על מעשה ציבא במסכת שבת נ"ו ע"א: "אמר רב יהודה אמר רב בשעה שאמר דוד למפיבשת 'אתה וציבא תחלקו את השדה' יצתה בת קול ואמרה לו רחבעם וירבעם יחלקו את המלוכה אמר רב יהודה אמר רב אימללי לא קיבל דוד לשון הרע לא נחלקה מלכות בית דוד ולא עבדו ישראל עבודה זרה ולא גלינו מארצנו." משחודלת המלכות לעסוק בשליחותה לאחד ולקשר בין נתיניה ופונה במקום זה לפלג ולסכסך ביניהם היא מאבדת את ההצדקה לקיומה.

ואכן דומה כי פעולתו של שאול נשאה פרות כיוון שעם מות שאול ביד פלשתים ותלית גוייתו בחומת בית שן דווקא תושבי יביש גלעד³⁰ נחלצים להסיר את החרפה מעל ישראל ומורידים את גופתו וגופת בניו ואף צמים עליו שבעת ימים מעשה המבטא קשר וערבות לכלל העם כפי שמוזכר בשמואל³¹:

ויהי ממחרת ויבואו פלשתים לפשט את החללים וימצאו את שאול ואת שלושת בני ונופלים בהר הגלבע. ויכרתו את ראשו... ואת גויתו תקעו בחומת בית שן... וישמעו אליו יושבי יביש גלעד את אשר עשו פלשתים לשאול ויקומו כל איש חיל וילכו כל הלילה ויקחו את גויית שאול ואת גויית בניו מחומת בית שן ויבואו יבשה וישרפו אותם שם. ויקחו את עצמותיהם ויקברו תחת האשל ביבשה ויצומו שבעת ימים.

הקריאה: אחדות!

היושע אף הוא נאלץ לעמוד בעוז כנגד מגמה שלילית זו. בני מכיר היו אנשי מלחמה³²:
למכיר בכור מנשה אבי הגלעד כי הוא היה איש מלחמה ויהי לו הגלעד והבשן.
וכן מופיע בדברי הימים³³:

בני ראובן וגדי וחצי שבט מנשה מן בני חיל אנשים נושאי מגן וחרב ודרכי קשת ולמודי מלחמה ארבעים וארבעה אלף ושש מאות יוצאי צבא.

אותם לוחמים עזי נפש נחלו מעבר לירדן והותירו את אחיהם חסרי כח צבאי, מתקשים להוריש את יושבי העמק, בעלי רכב הברזל. חסרי אונים פונים הם ליהושע, בצר להם מבקשים ממנו נחלה נוספת, שתרחיב את מרחב חיותם. אך יהושע מסרב. הוא עומד בתוקף על דעתו כי על שני החצאים לשוב ולהתאחד, דבר שיבוא לידי ביטוי הן בעזרה צבאית הדדית בין שני הצדדים לסייע בכיבוש הארץ - "עם רב אתה וכח גדול לך... כי תוריש את הכנעני כי רכב ברזל לו", והן בהתערותם של אלו באלו באמצעותה של התיישבות - "עלה לך היערה ובראת לך שם בארץ הפריזי והרפאים כי אץ לך הר אפרים"³⁴.

30. בין שאול ליושבי יביש גלעד קיימת זיקה קדומה יותר עוד מימות השופטים. שרידיו של שבט בנימין מתחתנים עם יושבי יביש גלעד אשר לא באו למלחמה על הגבעה. עיין שופטים כ"א, ה' י"ד.

31. שמ"א ל"א, ח' י"ג.

32. יהושע י"ז, א'.

33. דה"א ה', י"ח.

34. יער אפרים מופיע מפורשות בשמו"ב י"ח, ו' כמקום המלחמה בין צבא המרד של אבשלום לבין צבאו של דוד הנמלט, ו"יצא העם השדה לקראת ישראל ותהי המלחמה ביער אפרים" וכיוון שידוע לנו מן הכתובים כי מלחמה זו התחוללה בעבר הירדן המזרחי מפורש לנו גם מיקומו של יער אפרים.

היכן היא אותה ארץ רפאים? תשובה לכך נמצא בדברים³⁵:

ויתר הגלעד וכל הבשן ממלכת עוג נתתי לחצי שבט המנשה, כל חבל הארגוב לכל הבשן ההוא יקרא ארץ רפאים.

שובו והיאחזו זה בזה, שובו והתאחדו, סלקו את הריב והאיבה!

זהה היא אמירתם של בנות צלופחד מתוך מחנה מנשה. מתוך בני מכיר החפצים להישאר בארץ הגלעד קמות הן ומבקשות להיאחזו עם בני ישראל בתוך גבולות ההבטחה³⁶. ואכן זוכות הן לנחול עם אחיהן בתוך עבר הירדן המערבי - "כי בנות מנשה נחלו בתוך בניו וארץ הגלעד היתה לבני מנשה הנותרים".

מבין רחשי הניכור עולה זעקתן של בנות צלפחד: לא עוד! הפירוד היה לא יהיה! - "תנה לנו אחוזת נחלה בתוך אחי אבינו", האחדות היא נשמת חייה של האומה.

ואף ה' מסכים על ידן וקולו מהדהד בנבואה למשה: "כן בנות צלופחד דוברות..."

35. דברים ג', י"ג.

36. כך יש לתרץ את הקושי בשירת דבורה: "גלעד בעבר הירדן שכן" מוסב על יושבי הגלעד. ולעומתם "מני מכיר ירדו מחוקקים" מדבר בשבחם של צאצאי בנות צלפחד שנחלו בתוך ארץ ישראל.